

ΣΙΒΑ ΡΑΜΠΑΡΑΝ

«Βρισκόμαστε
σε ομηρεία»

MAKE-UP • NHR LSH-FAMCON (BEEHIVE ARTISTS)

Η Ιρανή συγγραφέας που ερευνά τη σχέση μεταξύ τέχνης και ελευθερίας μιλάει στο BHMAgazino για την έκρυθμη κατάσταση μεταξύ Ιράν και Ισραήλ, για τις κοινωνικές εξεγέρσεις στη γενέτειρά της και για τον καθοριστικό ρόλο που διαδραματίζουν οι γυναίκες σε αυτές.

ΑΠΟ ΤΗΝ ΝΤΙΑΝΑ ΚΑΡΤΣΑΓΚΟΥΑΝ
ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ ΝΙΚΟΣ ΒΑΡΑΚΑΣΤΑΝΗΣ

Η Σίβα Ραμπαράν, συγγραφέας και ερευνήτρια σε θέματα πολιτισμού, η οποία ζει και εργάζεται στο Λονδίνο, ήταν μόλις οκτώ ετών το 1979, όταν η μοναρχία κατέρρευσε στη χώρα της με την εγκαθίδρυση της Ισλαμικής Δημοκρατίας και επικεφαλής τον Αγιατολάχ Χομεϊνί. Πέντε χρόνια αργότερα, η ίδια και η οικογένειά της, έπειτα από σύντομη διαμονή στη Θεσσαλονίκη, εγκαταστάθηκαν μόνιμα στη Γερμανία. Εκεί σπούδασε φιλολογία και πολιτικές επιστήμες στο Πανεπιστήμιο Heinrich-Heine του Ντίσελντορφ και αργότερα απέκτησε το διδακτορικό της στην αγγλική λογοτεχνία από το Πανεπιστήμιο της Οξφόρδης. Ως συγγραφέας έχει διερευνήσει τη σχέση μεταξύ ελευθερίας και τέχνης, ιδίως στο πλαίσιο της λογοτεχνίας και του κινηματογράφου στο Ιράν μετά την Ισλαμική Επανάσταση του 1979. Έχει γράψει τα βιβλία «Iranian Writers Uncensored: Freedom, Democracy and the Word in Contemporary Iran» και «Iranian Cinema Uncensored: Contemporary Film-makers since the Islamic Revolution», τα οποία έλαβαν διθυραμβικές κριτικές. Το τελευταίο διάστημα έχει επικεντρωθεί ιδιαίτερα στην πάταξη του εκφοβισμού των σκηνοθετών του Ιράν και έχει παρακολουθήσει τα γεγονότα σχετικά με την άγρια δολοφονία του διάσημου σκηνοθέτη Νταριούς Μερτζουί, που ήρθε έναν χρόνο μετά το αιματοβαμμένο κύμα διαμαρτυρίας για τον θάνατο της Μαχσά Αμινί («Woman, Life, Freedom»), η οποία άφησε την τελευταία της πνοή τον Σεπτέμβριο του 2022 στο νοσοκομείο έπειτα από σωματική κακοποίηση που υπέστη μετά τη σύλληψή της από τη λεγόμενη «Αστυνομία Ηθών». Το πρώτο της μυθιστόρημα, το οποίο πρόκειται να εκδοθεί το επόμενο έτος, αναφέρεται σε μια οικογένεια Ιρανόων κατά τη διάρκεια της Ισλαμικής Επανάστασης. Μετά την πρόσφατη, άνευ προηγουμένου, επίθεση του Ιράν στο Ισραήλ στις 13-14 Απριλίου με drones και πυραύλους – στον απόηχο της επίθεσης του Ισραήλ την 1η Απριλίου στο προξενικό τμήμα της ιρανικής πρεσβείας στη Δαμασκό – η Σίβα Ραμπαράν μοιράζεται με το BHMAgazino τις σκέψεις της για το πώς πιστεύει ότι θα εξελιχθεί η κατάσταση και μιλάει για όλα συμβαίνουν στη γενέτειρά της, για τον πόλεμο στη Γάζα καθώς και για το γυναικείο κίνημα που βρίσκεται πάντα στην πρώτη γραμμή των αγώνων του ιρανικού λαού για ελευθερία από το θεοκρατικό καθεστώς.

Εχουν περάσει μόλις λίγα εικοσιπεντάωρα από την επίθεση του Ιράν στο Ισραήλ και (την ώρα που διεξάγεται αυτή η συνέντευξη) περιμένουμε την αντίδραση του Ισραήλ. Ποιες είναι οι σκέψεις σας για την έκρυθμη κατάσταση στη Μέση Ανατολή; Κάποιος κάνει λόγο για την πιθανή έναρξη ενός Τρίτου Παγκοσμίου Πολέμου...

«Είναι πολύ δύσκολο να κάνουμε προγνώσεις για το τι μπορεί να συμβεί, καθώς τα γεγονότα κινούνται με ραγδαίο ρυθμό. Αν και υπάρχουν πολλοί επικίνδυνοι εκπρόσωποι της Ισλαμικής Δημοκρατίας του Ιράν, που δεν έχουν κανέναν ενδοιασμό να προκαλέσουν συγκρούσεις και αφανισμό της χώρας και του λαού για χάρη ενός ιερού πολέμου, θεωρώ ότι κανείς δεν θέλει έναν πόλεμο μεγάλης κλίμακας, που θα μπορούσε να ξεφύγει από τον έλεγχο. Η Ισλαμική Δημοκρατία θα ήθελε ένα ελεγχόμενο χάος ή έναν περιορισμένο πόλεμο προκειμένου να διατηρήσει την κυριαρχία της σε έναν φτωχό και πολύ δυσαρεστημένο πληθυσμό. Η Ρωσία ενδιαφέρεται για έναν ελεγχόμενο πόλεμο, εκτός των άλλων για να στρέψει την προσοχή του κόσμου μακριά από τη βάνουση εισβολή στην Ουκρανία. Το Ισραήλ δεν θέλει να βγει από τη θέση του "θύματος" στην

οποία μπήκε με τη μαζική παραβίαση από αέρος από άλλο κράτος, ειδικά μετά τη μετατροπή μέρους της κοινής γνώμης εξαιτίας των γεγονότων στη Γάζα. Και, τέλος, η εξαρτώμενη από το πετρέλαιο και το φυσικό αέριο κινεζική οικονομία δεν μπορεί να αντέξει έναν πόλεμο μεγάλης κλίμακας, οπότε η Κίνα θα κάνει ό,τι μπορεί για να τον σταματήσει. Φυσικά, το αμυντικό δόγμα του Ισραήλ είναι ότι πρέπει να ανταποκρίνεται σε οποιαδήποτε παραβίαση τόσο αποφασιστικά ώστε καμία άλλη χώρα να μην τολμήσει ποτέ να αμφισβητήσει την κυριαρχία του. Αυτή τη φορά είναι σημαντικό να επιτευχθεί σε έναν εχθρό που βρίσκεται στα πρόθυρα τού να γίνει πυρηνική δύναμη, μια "Βόρεια Κορέα της Μέσης Ανατολής" αποφασισμένη να εξοντώσει το Ισραήλ και τους συμμάχους του. Ετσι, πιθανότατα θα ανταποδοσει αποφασιστικά, αλλά γνωρίζει ότι δεν μπορεί να προβλέψει τις συνέπειες – το Ιράν είναι σχεδόν 80 φορές μεγαλύτερο από το Ισραήλ, δεν μοιράζεται σύνορα μαζί του, βρίσκεται πολύ μακριά και, παρόλο που έδειξε στις 13-14 Απριλίου ότι είναι στην πραγματικότητα πολύ πιο αδύναμο από ό,τι πιστεύαμε, εξακολουθεί να υπερηφανεύεται ότι έχει έναν από τους μεγαλύτερους στρατούς στον κόσμο. Βέβαια, η κατάσταση στο εσωτερικό του, με τον λαό να μην τη στηρίζει, καθιστά την Ισλαμική Δημοκρατία πολύ εύαλοτη. Το Ισραήλ το γνωρίζει αυτό και πιθανότατα δεν θα επιτεθεί στο Ιράν με τρόπο που θα μπορούσε να του κοστίζει τη συμπάθεια που έχει κερδίσει μεταξύ των Ιρανόων. Πιθανότατα θα κάνει ό,τι έκανε για τουλάχιστον είκοσι χρόνια, αλλά σε πιο εντατική κλίμακα, όπως ενοχρησιμοποιούμενες επιθέσεις στον κυβερνοχώρο και χειρουργικές επιθέσεις στις πυρηνικές εγκαταστάσεις του Ιράν, δολοφονίες υψηλόβαθμων αξιωματικών του IRGC (σ.σ.: Φρουροί της Επανάστασης) και βομβαρδισμούς σε αποθήκες πυραύλων και πυρομαχικών ή σε χώρους εκπαίδευσης».

Ο λαός του Ιράν πώς ανηδρά σε όλα αυτά;
«Κανείς δεν θέλει πόλεμο. Οι Ιρανοί εξακολουθούν να υποφέρουν από τον απόηχο του οκταετούς πολέμου με το Ιράκ που έλαβε χώρα τη δεκαετία του '80. Υπάρχει ένας συλλογικός πόνος ακόμα και σήμερα, περισσότερο από τριάντα χρόνια αργότερα. Και όμως, υπάρχουν πολλοί που πιστεύουν ότι μια αποφασιστική αλλά ελεγχόμενη επίθεση εναντίον του ισλαμικού καθεστώτος και των Φρουρών της

«**Η Ισλαμική Δημοκρατία θα ήθελε ένα ελεγχόμενο χάος ή έναν περιορισμένο πόλεμο προκειμένου να διατηρήσει την κυριαρχία της σε έναν φτωχό και πολύ δυσαρεστημένο πληθυσμό**

Επανάστασης θα μπορούσε να γίνει ευπρόσδεκτη από τους Ιρανοί, καθώς μοιράζονται έναν κοινό εχθρό με το Ισραήλ, το ισλαμικό καθεστώς. Φαίνεται να υπάρχει η πεποίθηση μεταξύ του λαού ότι μια χειρουργική και επιζήμια επιχείρηση σε συνδυασμό με μαζικές επιθέσεις στον κυβερνοχώρο μπορεί να επιφέρει ένα διαρκές πλήγμα στο καθεστώς χωρίς να προκαλέσει πάρα πολλές απώλειες αμάχων, το οποίο θα μπορούσε να βοηθήσει τον λαό του Ιράν να αναστρέψει το πιο βάνουσο σύστημα εξουσίας στη σύγχρονη ιστορία του. Πιστεύουν ότι μια τέτοια επιχείρηση όχι μόνο θα μπορούσε να απαλευθερώσει το Ιράν από την καταπιεστική Ισλαμική Δημοκρατία, αλλά ακόμη και να την εμποδίσει από το να γίνει μια νέα πυρηνική δύναμη και έτσι στην πραγματικότητα να αποτρέψει την πραγματοποίηση ενός Τρίτου Παγκοσμίου Πολέμου».

Η δυσαρέσκεια των Ιρανόων για την οποία μιλάτε ήταν προφανής σε ολόκληρο τον κόσμο μετά τον θάνατο της Μαχσά Αμινί ενώ βρισκόταν υπό κράτηση, και τις διαδηλώσεις που ακολούθησαν. Τι ρόλο διαδραματίζει το γυναικείο κίνημα στον αγώνα των Ιρανόων κατά του ισλαμικού καθεστώτος;

«Στο Ιράν οι επαναστάσεις ήταν πάντοτε γένους θηλυκού. Στην καρδιά τους υπήρχε πάντα το αν θα καλυφθεί ή όχι η γυναίκα με τη μαντίλα. Η πρώτη γυναίκα που την έβγαλε, πριν από 170 χρόνια, δολοφονήθηκε από τους αυλικούς που φοβήθηκαν ότι η εξουσία τους θα μειωνόταν αν η γυναίκα, και κατ'επέκταση η κοινωνία, γινόταν κοσμική και μοντέρνα. Αργότερα, στις δεκαετίες του 1890 και του 1920, γυναίκες έκαναν το ίδιο. Και όσο πιο ορατή ήταν η γυναικεία μορφή τόσο πιο μοντέρνα θεωρούνταν η εποχή. Παρ' όλα αυτά, θέλω να τονίσω ότι η επανάσταση "Woman, Life, Freedom" δεν έχει να κάνει μόνο με τα δικαιώματα των γυναικών. Έχει εξελιχθεί σε μια εθνική επανάσταση, σε ένα τεράστιο κοινωνικό και πολιτικό κίνημα που θέλει να αναστρέψει την Ισλαμική Δημοκρατία, ένα καθεστώς που θεωρείται από τον ιρανικό λαό ως μια κατοχική δύναμη. Στον αγώνα για την απελευθέρωση της γυναικείας έχουν μπει πλέον και οι άνδρες. Για πρώτη φορά τα δύο φύλα είναι σύμμαχοι, όπως και ολόκληρη η κοινωνία, ανεξαρτήτως θρησκείας, καταγωγής, ηλικίας και οποιασδήποτε ταυτότητας. Οι γονείς είναι δίπλα στα κορίτσια τους και οι νέοι βρίσκονται στο προσκήνιο του αγώνα. Είναι ενδεικτικό ότι ο κόσμος πλέον απέχει από τις μουσουλμανικές γιορτές και γιορτάζει όσες είναι εθνικές, χωρίς θρησκευτικό πρόσημο. Αυτές τις ημέρες είχαμε το Ραμαζάνι και ο κόσμος στο Ιράν έτρωγε ως ένδειξη διαμαρτυρίας. Το καθεστώς έχει κλείσει πολλά καφέ, εστιατόρια, τους παίρνει τις άδειες, αλλά οι άνθρωποι τρώνε ανοιχτά στα πάρκα και στους δρόμους. Η αλήθεια είναι ότι μετά τις εξεγέρσεις με τη δολοφονία της Μαχσά Αμινί, θεωρήσαμε ότι ζούσαμε τις τελευταίες ημέρες του καθεστώτος και ότι μέχρι τον Δεκέμβριο του '22 θα είχαμε απαλλαγεί από αυτό. Επειτα ακολούθησαν και τα γεγονότα της 7ης Οκτωβρίου στο Ισραήλ και άλλαξαν τα πράγματα».

Πώς επηρέασε αυτός ο πόλεμος την κατάσταση στο Ιράν;
«Το καθεστώς, για να επιβιώσει, έχει ανάγκη τις κρίσεις. Αυτός είναι ο λόγος για την τωρινή επίθεση και ο λόγος που χρηματοδοτεί τη Χαμάς, τη Χαζμπολάχ κ.ά. Όσο υπάρχει πόλεμος και φόβος τότε αυτοί θα μένουν στην εξουσία. Πόλεμος όμως μόνο μέχρι το σημείο που δεν απειλεί τη σταθερότητα του ίδιου του καθεστώτος. Έχουν καμηλευτεί τον αγώνα των Παλαιστινίων για τους δικούς τους σκοπούς, τώρα ισχυρίζονται ότι οι λόγοι της επίθεσής τους είναι οι ενέργειες των Ισραηλινών στο ιρανικό προξενείο της Δαμασκού. Όλα είναι προφασίες. Πριν από τα

Όταν καίμε τη μαντίλα, ως διαμαρτυρία, δεν είμαστε ισλαμοφοβικοί, όπως μου λένε οι δυτικοί, αριστεροί φίλοι μου. Εκείνη τη στιγμή αποτελεί το σύμβολο της καταδυνάστευσής μας

γεγονότα της 7ης Οκτωβρίου το καθεστώς φοβόταν πολύ εξαιτίας της διεθνούς κατακραυγής με τη δολοφονία της Αμνί. Μέσα όμως σε μερικούς μήνες από τα γεγονότα είχαν εκτελέσει εκατοντάδες ανθρώπους. Το ίδιο συνέβη με τον 8ετή πόλεμο με το Ιράκ. Όταν μας επιτέθηκε ο Σαντάμ Χουσεΐν, ο ισχυρός ιρανικός στρατός τον εξουδετέρωσε μέσα σε λίγους μήνες. Το καθεστώς όμως συνέχισε τον πόλεμο για οκτώ χρόνια γιατί έτσι παρέμεναν στην εξουσία. Και αυτό θέλω να κατανοήσει ο δυτικός κόσμος, ότι ο λαός δεν είναι μαζί τους. Η άποψη των Ιρανών είναι ότι το ισλαμικό καθεστώς έχει υπό την κατοχή του το Ιράν και τη Μέση Ανατολή προσηλωμένο ότι υπερασπίζεται και προστατεύει τα ισλαμικά έθνη από το Ισραήλ και τη Δύση, αλλά στην πραγματικότητα προκαλεί ατελείωτους πολέμους. Οι Ιρανοί είναι μια πολύ σύγχρονη κοινωνία. Αυτοί οι άνθρωποι που βρίσκονται στην εξουσία είναι οι δυνάστες μας. Βρισκόμαστε σε ομηρεία. Μας πυροβολούν, στοχεύουν στα γεννητικά μας όργανα και τα μάτια μας, μας βασανίζουν, μας βιάζουν, τόσο τους άνδρες όσο και τις γυναίκες. Και όταν καίμε, για παράδειγμα, τη μαντίλα, ως διαμαρτυρία, δεν είμαστε ισλαμοφοβικοί, όπως μου λένε οι δυτικοί, αριστεροί φίλοι μου. Εκείνη τη στιγμή αποτελεί το σύμβολο της καταδυνάστευσής μας».

Είναι δύσκολο να διαχειριστεί ο δυτικός κόσμος το θέμα της μαντίλας. Βλέπουμε πόσο η Γαλλία, με την απαγόρευση της μπούρκας, της νικάμπ, της αμπάνια κ.τ.λ. σε δημόσιους χώρους, βρίσκεται πολλές φορές στο στόχαστρο. Ποια είναι η δική σας άποψη;
«Αυτή είναι μια πολύ δύσκολη ερώτηση και έχω αλλάξει πολλές φορές τη γνώμη μου. Αυτό που πρέπει να γίνει αντιληπτό είναι ότι παίζει ρόλο το πλαίσιο στο οποίο βρισκόμαστε κάθε φορά. Στη Γαλλία, στην Ελλάδα ή όπου αλλού δεν υπάρχει ο ισλαμικός νόμος, η χιτζάμπ μπορεί να αποτελεί σύμβολο χειραφέτησης, ορατότητας και ενδυνάμωσης: «Είμαι εδώ, με την ταυτότητά μου ορατή και ελεύθερη να φορέσω μαντίλα». Σε κοινωνίες όμως όπου εφαρμόζεται η Σαρία, αποτελεί εργαλείο καταπίεσης, κάλυψης, εξαφάνισης και αποδυνάμωσης των γυναικών. Η Σαρία είναι ένας κώδικας που πρεσβεύει το «φυλετικό apartheid». Ακούω αυτές τις ημέρες για τις γυναικοκτονίες στην Ελλάδα και πραγματικά είναι κάτι το τραγικό. Σκεφτείτε όμως ότι εδώ η κακοποίηση των γυναικών είναι παράνομη, ο νόμος είναι στο πλευρό τους, είτε αυτός εφαρμόζεται είτε όχι. Στη Σαρία ο νόμος είναι εκείνος που επιβάλλει την κακοποίηση. Σύμφωνα με αυτή, η ζωή μιας γυναίκας στο Ιράν αξίζει όσο η μισή ενός άνδρα. Αν ένας άνδρας σκοτώσει άνδρα ο Ισλαμικός Νόμος τού επιβάλλει τη θανατική ποινή. Αν σκοτώσει γυναίκα, η οικογένειά της θα πρέπει να πληρώσει ως αντίτιμο την αξία της μισής ζωής ενός άνδρα προκειμένου να θανατωθεί ο δολοφόνος. Ένας πατέρας έχει το δικαίωμα να παντρεύει το 9χρονο κοριτσάκι του. Δεν υπάρχει καμία νομική προστασία. Και το τραγικό είναι ότι είχαμε νομοθεσία εφάμιλλη εκείνων των μοντέρνων, κοσμικών χωρών μέχρι και πριν από 45 χρόνια. Οι μουλάδες την αντικατέστησαν με τη Σαρία, πράγμα που δεν αποδεχόμαστε και γι' αυτό μας αντιμετωπίζουν με καταστολή και βία, φτάνοντας μέχρι και να μας σκοτώνουν».

Στη δουλειά σας έχετε εστιάσει στον ρόλο που διαδραματίζουν η λογοτεχνία και ο κινηματογράφος στην ελευθερία. Ποιος είναι αυτός;

«Κατά τη γνώμη μου, ο πολιτισμός είναι ο πιο σημαντικός παράγον για την ελευθερία. Το βλέπουμε στο Ιράν με τον κινηματογράφο και τους δημιουργούς του, οι οποίοι πάντοτε συμπορεύονται με τα γυναικεία κινήματα. Το σινεμά έκανε τις γυναίκες ορατές. Γι' αυτό και το πρώτο πράγμα που έκανε το καθεστώς ήταν να κάψει τις αίθουσες κινηματογράφου. Προσπάθησε να χρησιμοποιήσει το σινεμά ως εργαλείο προπαγάνδας. Δεν τα κατάφερε όμως. Ξέρετε, στο Ιράν πραγματοποιήθηκε το πρώτο φεστιβάλ κινηματογράφου στον μουσουλμανικό κόσμο. Ήταν το 1973, επί των Παχλαβί, αρκετά νωρίς. Και τώρα, οι γυναίκες ηθοποιοί είτε φυλακίζονται είτε έχουν σταματήσει να εργάζονται. Προσφάτως βρέθηκε ένας πολύ γνωστός σκηνοθέτης, υποστηρικτής του γυναικείου κινήματος, δολοφονημένος στο σπίτι του, ο Νταριούς Μερτζουί. Του είχα πάρει συνέντευξη για το βιβλίο μου δέκα χρόνια πριν δολοφονηθεί και μου είχε πει ότι δεν πρέπει να θυματοποιούμε τις γυναίκες, γιατί είναι οι σπουδαιότεροι μαχητές της κοινωνίας μας. Γι' αυτό και οι περισσότερες ταινίες του από τη δεκαετία του 1990 και μετά αφορούσαν τις γυναίκες και τα δεινά που αντι-

μετώπιζαν. Πίστευε ότι οι γυναίκες είναι το μόνο κομμάτι της κοινωνίας που δεν εγκατέλειψε ποτέ τον αγώνα».

Μιλήστε μας για το βιβλίο που ετοιμάζετε.

«Το πρώτο μου μυθιστόρημα είναι εμπνευσμένο από την οικογένειά μου στη διάρκεια των πρώτων χρόνων της Επανάστασης. Θεωρώ ότι πρέπει να μιλάμε για τις προσωπικές μας ιστορίες. Στο βιβλίο μου «My Name Is Innocence» (Το όνομά μου είναι αθωότητα) έμπνευση ήταν η μικρότερη αδελφή της μητέρας μου, η οποία ήταν πολιτική κρατούμενη και λίγα χρόνια μετά την επανάσταση του 1979 δολοφονήθηκε, στα 18 της χρόνια, από το καθεστώς που ίδια αγωνίστηκε για να φέρει στην εξουσία. Δεν μιλούσαμε ποτέ για εκείνη γιατί το καθεστώς κατέστειλε τους θρηνούστες και τους εκδίωξε. Όπως συνέβη και στις οικογένειες πολλών εκτελεσμένων πολιτικών κρατουμένων, για πολλά χρόνια υπήρχε μια συλλογική ντροπή ότι οι ίδιοι το προκάλεσαν αυτό στον εαυτό τους. Τώρα όμως είναι αντιληπτό ότι, όπως χιλιάδες νέοι, η θεία μου χρησιμοποιήθηκε από μαρξιστές-ισλαμιστές επαναστάτες που δεν ήθελαν δικαιοσύνη, ούτε ελευθερία, αλλά μόνο εξουσία. Το να λέω συχνά την ιστορία της είναι ένας τρόπος για τη δική μου, αλλά και άλλες οικογένειες, να ξεπεράσουν το τραύμα».